

ANDŻELIKA DZIĘGIEL

ADRIAN P. LUBOWIECKI-VIKUK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

IMPREZY BIEGOWE JAKO SPECYFICZNY RODZAJ WYDARZEŃ SPORTOWYCH

RUNNING EVENTS AS A SPECIFIC TYPE OF SPORTING EVENTS

Wstęp

Bieganie jako dyscyplina sportu istniało od wieków, poprzez nieformalne testy wytrzymałości, spartakiady szkolne, aż po starożytne igrzyska olimpijskie. Natomiast od niedawna na trasach biegowych można zaobserwować konkurujące między sobą, liczne grupy ludzi z różnych środowisk¹. Od czasów, gdy maraton został wpisany na stałe w kanon konkurencji igrzysk olimpijskich, można bowiem stwierdzić, że staje się on symbolem łączącym czasy starożytne ze współczesnością.

Na początku lat 70. XX w. Amerykanie zaczęli dostrzegać, że aktywność fizyczna stanowi kluczowy element dla zachowania zdrowia i sprawności fizycznej w przyszłości, a dla wielu z nich bieganie stało się prawdziwą pasją². W przekonaniu J. Galloway'a inspiracją do regularnych ćwiczeń wśród społeczności amerykańskiej byli zawodowi sportowcy, tacy jak A. Lydiard, B. Bowerman i K. Cooper. Nowozelandczyk A. Lydiard przekreślił powszechny wizerunek biegania, związany z uciążliwą i bolesną aktywnością, na rzecz codziennego, rekreacyjnego joggingu, stanowiącego komponent stylu życia. Dodatkowo pokazał, że bieganie służy nie tylko zrzuceniu zbędnych kilogramów masy ciała, ale może stanowić także zabawę (niezależnie od wieku osoby ćwiczącej). Z kolei B. Bowerman, rodowity mieszkaniec Stanów Zjednoczonych, jako pierwszy wprowadził jogging do kraju ojczystego³. Niemniej jednak najbardziej znanym do dzisiaj jest lekarz K. Cooper, który zasłynął jako twórca próby wytrzymałościowej, polegającej na 12-minutowym, nieprzerwanym biegu tzw. teście Coopera – powszechnie stosowanym sprawdzianie kondycyjnym na całym świecie⁴.

Istnieje wiele bodźców zachęcających do udziału w wydarzeniach sportowych, a zwłaszcza ulicznych i przełajowych spotkaniach biegowych. Dla jednych głównym motywem jest zabawa, relaks, oderwanie od dnia codziennego, dla innych – nawiązywanie nowych kontaktów, integracja ze środowiskiem biegaczy czy pokonanie własnych słabo-

¹ J. Galloway, *Bieganie metodą Gallowaya*, Helion, Gliwice 2002, s. 13.

² Ibidem, s. 17.

³ Ibidem, s. 14.

⁴ Ibidem, s. 15.

ści mentalnych i fizycznych, a także rywalizacja i satysfakcja z poprawianych rezultatów sportowych. Niektórzy podróżują jako turyści sportowi, a impreza jest zasadniczym dodatkiem do zaplanowanego pakietu usług turystycznych. Nie brakuje również kolekcjonerów medali, trofeów, koszulek okazjonalnych czy numerków startowych z wybranych imprez. W związku z tym na rynku biegowym zauważalny jest znaczny rozwój organizacji wydarzeń skierowanych do miłośników joggingu. Ogólnodostępne, internetowe kalendarze zawodów biegowych wykazują, że w latach 2001–2012 liczba imprez wzrosła prawie pięciokrotnie. Stąd można stwierdzić, że imprezy biegowe zaczynają stanowić swoisty rodzaj przedsięwzięć sportowych, a także zdywersyfikowany produkt turystyczny, na który istnieje coraz większy popyt⁵.

Wydarzenia sportowe, w tym imprezy biegowe, stanowią kluczowy element turystyki sportowej. Z kolei specyfika turystyki powiązanej ze sportem jest ściśle połączona z samą turystyką. W związku z tym przy definiowaniu turystyki sportowej można kierować się elementami opisującymi sedno turystyki. Jednakże główny motyw wyjazdu powinien zostać uściślony do aspektu sportowego⁶. We współczesnych opracowaniach dotyczących ruchu turystycznego nie odnaleziono bezpośredniej definicji turysty sportowego. Natomiast odszukać można wyjaśnienie dotyczące turystów powiązanych z rekreacją i aktywnością fizyczną. Przykładowo turystą aktywnym (uczestnikiem turystyki aktywnej) jest „(...) osoba, która udaje się poza miejsce zamieszkania dla podjęcia rekreacji ruchowej w wybranych dyscyplinach turystycznych lub sportowych”⁷. W tej koncepcji wyodrębniono aspekty związane zarówno z samą turystyką, jak i sportem, a ponadto zwrócono uwagę na prowadzenie życia – zgodnie z platońską myślą – kształtowania równocześnie umysłu i ciała. Zarówno czynni uczestnicy imprez biegowych (zawodnicy), jak osoby im towarzyszące (kibice, widzowie) należą do turystów sportowych.

Cel i metodyka badań

Niezwykle popularny od niedawna jogging⁸ stanowi przede wszystkim aktywność ruchową służącą utrzymaniu właściwej kondycji fizycznej. Tymczasem jako „sport dla wszystkich” współcześnie zaczyna przybierać rangę osobnego produktu turystyczno-sportowego pod nazwą „masowa impreza biegowa”. Zasadniczym celem artykułu jest ukazanie, że bieganie rekreacyjne to nie tylko aktywność fizyczna składająca się na zdrowotne działania profilaktyczne, ale także powszechnie uprawiany sport, który stanowi swoisty produkt turystyki regionalnej i lokalnej.

⁵ A. Dzięgiel, *Wpływ imprez sportowych na rozwój turystyki w Toruniu*, Praca magisterska, Wyd. UMK, Toruń 2013, s. 104–106.

⁶ Ibidem, s. 32.

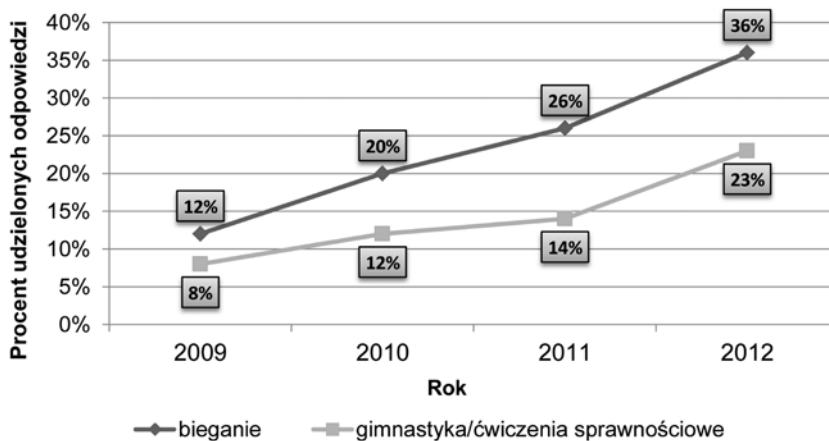
⁷ G. Bieńczyk, T. Łobożewicz, *Podstawy Turystyki*, Wyd. WSE i DrukTur, Warszawa 2001, s. 132.

⁸ Zob. A.P. Lubowiecki-Vikuk, M. Paczyńska-Jędrycka, *Współczesne tendencje w rozwoju form rekreacyjnych i turystycznych*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2010, s. 13.

Ujęcie tematu wymagało skorzystania z różnorodnych źródeł informacyjnych, zarówno pierwotnych, jak i wtórnych, udostępnionych w formie papierowej bądź w postaci elektronicznej. Główną metodą zastosowaną w niniejszym opracowaniu była kwerenda literatury uzupełniona o aktualne informacje dostępne zwłaszcza w źródłach internetowych i czasopismach branżowych. Zasadniczą część stanowiły także doświadczenia i obserwacje własne. W pracy za przykład do analizy wybrano toruńskie zawody biegowe i wydarzenia im towarzyszące, a także wykorzystano dane statystyczne dotyczące organizacji krajowych, przelajowych i ulicznych imprez biegowych.

Imprezy biegowe na krajowym rynku

W Europie, a zwłaszcza w Polsce, duża część społeczeństwa zaczęła z zamiłowaniem uprawiać biegi rekreacyjne. Dowodem na potwierdzenie powyższej tezy są prestiżowe badania realizowane w styczniu 2013 r. przez ARC Rynek i Opinia – „Sponsoring Monitor 2012/2013”⁹. Owe pomiary wykazały, że to właśnie bieganie stało się najbardziej popularną aktywnością fizyczną wśród Polaków, co więcej, stało się bardziej rozpowszechnione niż dyscyplina triumfująca w poprzednim roku – jazda na rowerze. ARC Rynek i Opinia to niezależny, polski instytut badawczy, który od 12 lat przeprowadza cykliczne pomiary statystyczne pozwalające na obserwacje trendów w sporcie. Badanie „Sponsoring Monitor 2012/2013” przeprowadzono na reprezentatywnej próbie (N = 1808).

Rycina 1. Zainteresowanie respondentów bieganiem i gimnastyką w latach 2009–2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: ARC Rynek i Opinia, *Sponsoring Monitor 2012/2013*, http://www.arc.com.pl/do_biegu_gotowi_start!-40999477-pl.html [2.05.2013].

⁹ ARC Rynek i Opinia, *Sponsoring Monitor 2012/2013*, http://www.arc.com.pl/do_biegu_gotowi_start!-40999477-pl.html [2.05.2013].

Poddając głębszej analizie dane udostępnione przez ARC Rynek i Opinia, warto zauważyć, że na przestrzeni zaledwie czterech lat nastąpił trzykrotny wzrost zainteresowania joggingiem wśród polskiej społeczności (ryc. 1). Analogiczna sytuacja miała miejsce w przypadku gimnastyki, określanej jako ogólne ćwiczenia sprawnościowe. Warto wspomnieć, że ćwiczenia sprawnościowe, m.in. tzw. stretching (rozciąganie), stanowią kluczowy element aktywności fizycznej dla osób uprawiających biegi krótko-, średnio- i długodystansowe. W 2012 r. jogging praktykowało dokładnie 36% respondentów, a jazdę na rowerze – 26%. Trzecie miejsce uzyskała gimnastyka i ćwiczenia sprawnościowe (23% respondentów).

Znaczne zainteresowanie bieganiem wynika z faktu, że stanowi ono najprostszą aktywność fizyczną, ponadto można je uprawiać przez cały rok w każdym terenie, bez względu na płeć czy wiek. Co więcej, powszechnie uznaje się stosunkowo niski koszt zakupu sprzętu. Niemniej jednak według najnowszych badań dokonanych przez A. Błaszczak, opublikowanych w dzienniku „Rzeczpospolita” z 4 maja 2013 r., biegania nie można uznać za „tani sport”. Spośród 3 milionów Polaków stanowiących miłośników joggingu około 500 tys. corocznie zaopatruje się w profesjonalny sprzęt biegowy (wydając średnio od 1000 do 2000 zł). Pozostali sympatycy aktywności fizycznej (2,5 mln amatorów biegania) przeznaczają na ekwipunek związany ze swoją pasją średnio 200 zł rocznie. Na podstawie tych badań rynek artykułów dla biegaczy został wyceniony na kwotę aż 1,5 mld zł, wskazano ponadto na tendencję wzrostową o 30–40% w skali roku¹⁰.

Obserwacje własne wykazały, że większość zwolenników aktywności fizycznej, początkowo praktykująca zaledwie jogging, po niespełna roku swej przygody z bieganiem rozpoczyna podróże w celu czynnego bądź biernego uczestnictwa w imprezach propagujących sport masowy. Potwierdzeniem powyższych doświadczeń mogą być słowa M. Piechockiego, specjalisty z instytutu ARC Rynek i Opinia: „(...) z naszego badania wynika, że w Polsce nastąpił prawdziwy boom na bieganie – świadczy o tym choćby 10% wzrost zainteresowania tą aktywnością w ciągu zaledwie roku (...). W naszym badaniu widoczne jest też wzmożone zainteresowanie imprezami sportowymi związanymi z bieganiem, a w tym maratonami. To na pewno pozytywny trend, który być może w przyszłości przełoży się na wzrost liczby osób, które uprawiają sport (...)”¹¹. Stąd bieganie staje się „sportem masowym”, który jest definiowany jako «organizowanie widowisk (o zasięgu lokalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym) ukierunkowanych na liczne uczestnictwo społeczeństwa»¹².

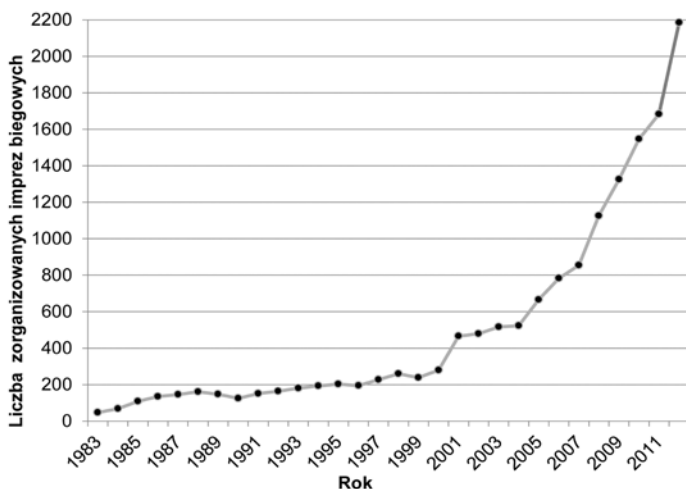
Na krajowym rynku sportowym od początków XXI w. zauważalny jest znaczny rozwój organizacji imprez biegowych (ryc. 2). W analizowanych, ostatnich 30 latach na obszarze Polski stale powiększała się liczba realizowanych wydarzeń biegowych. Od 1983 do 2012 r. zaznaczyła się wyraźna tendencja wzrostowa, a największa dynamika nastąpiła od 2001 r. (liczba krajowych imprez biegowych wyniosła wtedy 466). Przez kolejne zaledwie 11 lat wartość ta wzrosła prawie pięciokrotnie. W ostatnich latach (2011–2012) liczba zawodów

¹⁰ A. Błaszczak, *Miłośnicy biegania dają zarobić*, <http://ekonomia.rp.pl/artukul/1005790-Milosnicy-biegania-daja-zarobic.html> [7.05.2013].

¹¹ ARC Rynek i Opinia, op. cit.

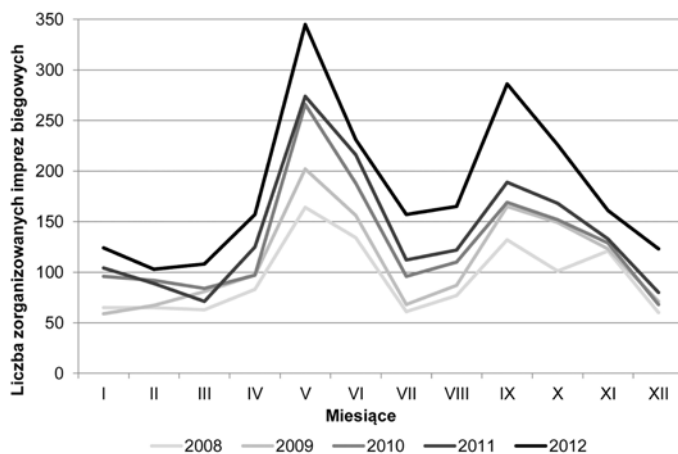
¹² B. Marciszewska, *Produkt turystyczny a ekonomia doświadczeń*, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 25.

biegowych powiększyła się o 30% i osiągnęła prawie 2200. Natomiast do końca 2013 r. w Polsce odbędzie się ponad 2500 imprez biegowych, co oznacza, że przeciętnie w każdy dzień wolny od pracy dany biegacz ma do wyboru co najmniej jedno spośród 17 wydarzeń dostępnych na rynku sportowym.

Rycina 2. Liczba zorganizowanych imprez biegowych w Polsce w latach 1983–2012 (nie uwzględniono wydarzeń odwołanych, ale dostępnych w kalendarzu imprez biegowych)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: http://www.maratonypolskie.pl/mp_index.php?dzial=3&action=1&grp=13&trgr=1&bieganie [15.01.2013].

Dokonując analizy zmienności organizowanych imprez biegowych w zależności od pór roku, widoczne są dwa okresy intensywnego „sezonu startowego” (ryc. 3). Pierwszy z nich rozpoczyna się wczesną wiosną (kwiecień), a swoje apogeum osiąga w maju, kiedy corocznie odbywa się zdecydowanie najwięcej wydarzeń sportowych. W 2012 r., w przeciągu długiego weekendu majowego (od 1 do 6 maja) oraz trzech kolejnych weekendów, dających w sumie 12 „dni startowych”, na obszarze całego kraju odbyło się 345 imprez biegowych. Oznacza to, że turysta sportowy, chcąc wziąć udział w zawodach biegowych, miał do wyboru przeciętnie jedną z 28 organizowanych imprez w tym samym dniu. Natomiast drugi „okres startowy” przypada na jesień (wrzesień–październik). Warto zaznaczyć, że wydarzenia sportowe organizowane są głównie przez przedsiębiorstwa i podmioty gospodarcze nastawione na zysk. W związku z tym stale rosnąca liczba imprez dostępnych na rynku biegowym mobilizuje organizatorów tych wydarzeń do dostarczania jak najlepszego produktu, wręcz innowacyjnego, aby „wygrać” z istniejącą konkurencją. Stąd oferta jest stale wzbogacana w różnorodne gadżety, na imprezy zaprasza się gości specjalnych (dziennikarzy, aktorów, gwiazdy sportu), a trasy biegowe prowadzą przez najbardziej okazałe fragmenty miast, na obszarze których odbywają się dane zawody.

Rycina 3. Liczba zorganizowanych imprez biegowych w Polsce w latach 2008–2012 (nie uwzględniono wydarzeń odwołanych, ale dostępnych w kalendarzu imprez biegowych)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie: http://www.maratonympolskie.pl/mp_index.php?dzial=3&action=1&grp=13&trgr=1&bieganie [15.01.2013].

Poza dynamicznym rozwojem imprez biegowych zdecydowanie powiększa się frekwencja uczestnictwa w zawodach. Zgodnie ze statystykami opracowanymi przez Polskie Stowarzyszenie Biegów ilość zawodników w kilku półmaratonach w przeciągu ostatnich kilku lat wzrastała prawie do 150% (ryc. 4). Na szczególną rekomendację zasługuje „Półmaraton Ślązański”, organizowany w Sobótce, gdzie liczba zawodników z 1200 w 2011 r. wzrosła do prawie 3 tys. podczas kolejnej edycji tego wydarzenia. Ogromny wzrost frekwencji zaledwie w rok może świadczyć o właściwej jakości usług, wysokim poziomie organizacyjnym danej imprezy biegowej, czy też pozytywnych opiniach uczestników poprzedniej edycji. Niemniej jednak wśród niektórych półmaratonów frekwencja uległa zmniejszeniu. Można przypuszczać, że wyniknęło to z błędów organizacyjnych lub dostępności w najbliższym otoczeniu innej, konkurencyjnej imprezy. Natomiast na podstawie całościowej analizy 12 najpopularniejszych półmaratonów w Polsce całkowity wzrost liczby uczestników wyniósł ponad 30%.

TOP 12 – PÓLMARATONY

POLSKIE STOWARZYSZENIE BIEGÓW

NAZWA BIEGU	ILOŚĆ ZAWODNIKÓW			RÓŻNICA ZAWODNIKÓW	
	Miasto	2011	2012	LICZBOWO	PROCENTOWO
PÓLMARATON WARSZAWSKI	Warszawa	4700	7174	2474	52,64%
PÓLMARATON POZNAŃ	Poznań	3517	4409	892	25,36%
PÓLMARATON ŚLĘZAŃSKI	Sobótka	1200	2953	1753	146,08%
PÓLMARATON SŁOWAKA	Grodzisk Wlkp.	1699	2060	361	21,25%
PÓLMARATON PHILIPS PIŁA	Piła	2114	1933	-181	-8,56%
PÓLMARATON RUDAWA	Rudała	1398	1585	187	13,38%
PÓLMARATON MARZANNY	Kraków	513	1175	662	129,04%
PÓLMARATON KOŚCIAŃSKI	Kościan	941	1099	158	16,79%
PÓLMARATON KATOWICE	Katowice	1054	1039	-15	-1,42%
PÓLMARATON BYTOMSKI	Bytom	832	907	75	9,01%
PÓLMARATON ŻYWIEC	Żywiec	700	848	148	21,14%
PÓLMARATON WIĄZOWSKI	Wiązowna	1166	716	-450	-38,59%
razem zawodników :		19834	25898		
wzrost całkowity :			30,57%		

Rycina 4. Frekwencja w najbardziej popularnych półmaratonach w Polsce w latach 2011–2012

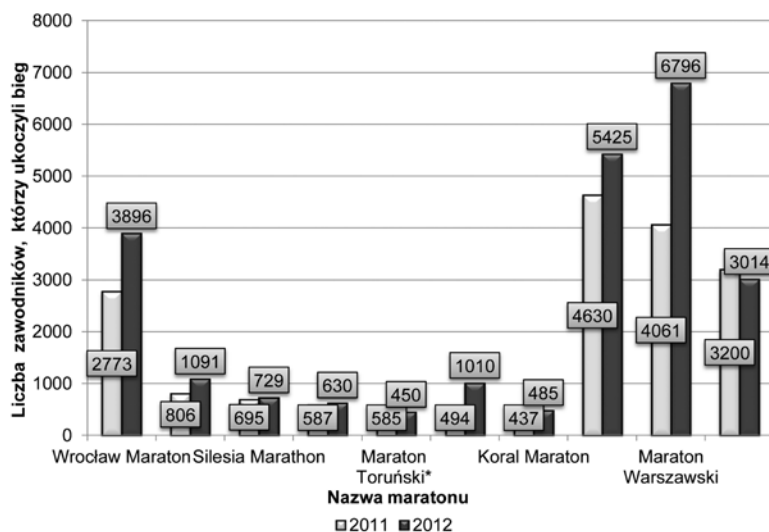
Źródło: http://www.i.psb-biegi.com.pl/menu_statt/statystyki2012/POLMARATONY.pdf [15.01.2013].

Z roku na rok również coraz więcej zwolenników aktywności fizycznej pokonuje królewski dystans maratoński. Zdaniem M. Morąga, badacza największych polskich maratonów, w 2011 r. aż 18 268 osób wzięło udział w jednym z 10 najbardziej znanych maratonów w Polsce, m.in. w: „Maratonie Warszawskim”, „Maratonie Poznańskim”, „Cracovia Maraton”, „Hasco-Lec Maraton Wrocław” czy „Maratonie Toruńskim”¹³. Według badań własnych w tych samych imprezach biegowych w 2012 r. wzięło udział o 28,78% więcej zawodników, dając łączną liczbę 23 526 startujących osób. Szczegółowe zmiany frekwencji w poszczególnych maratonach obrazuje rycina 5. Warto dodać, że w 2013 r. obecność na kilku wielkich wydarzeniach biegowych w Polsce przekroczyła 10 tys. biegaczy. Przykładowo, podczas kwietniowej, pierwszej edycji „Orlen Warsaw Marathon”, w wyniku połączenia dwóch biegów: 10-kilometrowego i maratonu, jednocześnie na linii startu stanęło prawie 17 tys. osób, co nadało imprezie rangę jednego z największych biegów na świecie¹⁴. Z kolei przyglądając się rankingom światowym, podczas 43. edycji „The ING New York City Marathon”, która odbyła się w listopadzie 2013 r., ustanowiono nowy rekord frekwencji uczestników w zawodach masowych. Otóż dystans maratoński pokonało ponad 50 tys. osób i od tamtej chwili „Maraton Nowojorski” stał się największą imprezą biegową w historii¹⁵.

¹³ M. Morąg, *Maratony polskie 2011 – raport Runner's World*, „Runner's World” 2012, 1–2 (30), s. 70–73.

¹⁴ <http://www.orlenmarathon.pl/taxonomy/term/1> [4.05.2013].

¹⁵ <http://www.ingnycmarathon.org> [14.11.2013].

* W latach 2010–2011 pod nazwą Maraton Metropolii.

Rycina 5. Liczba uczestników 10 najbardziej popularnych maratonów w Polsce w latach 2011–2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.maratonypolskie.pl> [4.05.2013].

Na podstawie zaprezentowanych w pracy statystyk, można wnioskować, że dyscyplina sportu, jaką jest bieganie, stwarza szansę na jeszcze większy rozwój produktów sportowych w aspekcie turystyki. Jogging, jako jedna z najbardziej naturalnych form aktywności fizycznej, nie stawia przed osobami startującymi w zawodach bariery w postaci posiadania specjalistycznych umiejętności. W związku z tym na masowych biegach ulicznych corocznie pojawia się coraz więcej miłośników sportu, a frekwencja danego wydarzenia nie jest już liczona w setkach, ale w tysiącach. Podobna sytuacja występuje w kwestii stale rosnącej liczby dostępnych imprez biegowych na krajowym rynku. W rezultacie masowe imprezy biegowe zaczynają stanowić bardzo ważny rodzaj wydarzeń sportowych, będących głównym motywem podróży dla wielu czynnych i biernych turystów sportowych.

Toruńskie imprezy biegowe jako regionalny i lokalny produkt turystyczny

Wydarzenia sportowe dostarczają nie tylko dużo korzyści gospodarczo-ekonomicznych, ale przede wszystkim nadają miastu wielki prestiż. Co więcej, dają możliwość ukazania pozytywnych zmian w nim zachodzących. Warto pamiętać, że otoczenie stanowią zarówno wewnątrzni odbiorcy (mieszkańcy i społeczność danej jednostki), jak i zewnętrzni uczestnicy, czyli przedsiębiorcy, inwestorzy i turyści. Stąd imprezy sportowe stają się ważnym czynnikiem kształtowania pozytywnego wizerunku danego miejsca¹⁶.

¹⁶ J.A. Kowalski, *Marka i komunikacja marketingowa w wydarzeniach sportowych*, „Zeszyty Naukowe US” 2011, nr 690, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 79, s. 169–176.

A imprezy biegowe są doskonałym przykładem swoistej integracji otoczenia poprzez udział w zawodach zarówno mieszkańców, jak i turystów. Ponadto władze samorządowe wymagają od potencjalnych organizatorów tych wydarzeń przedstawienia programów, kosztorysów, projektów i regulaminów organizacji¹⁷. Świadczy to o złożoności i wieloaspektowości wielkich imprez sportowych. Ponadto własne obserwacje ukazują fakt, że imprezy sportowe nie są z reguły utożsamiane z ich głównym organizatorem, tylko z miastem, w którym się odbywają.

W ujęciu ekonomicznym, chcąc stworzyć ofertę turystyczną dla entuzjastów rekreacyjnego joggingu lub zaawansowanego biegania, należy dokonać odpowiedniej segmentacji rynku. Według badań M. Gomana „statystyczny polski biegacz” to mężczyzna w wieku od 20 do 29 lat, praktykujący biegi od co najmniej dwóch lat i regularnie startujący w zawodach. Natomiast najchętniej wybieranym dystansem przez Polaków są zawody na 10 km, a w dalszej kolejności półmaratony. Ciekawostką jest, że dla obywateli USA najbardziej ulubionym dystansem jest maraton, a dla mieszkańców Europy Zachodniej (Włochy, Niemcy, Francja) – zdecydowanie półmaraton. Natomiast Brazylijczycy i Filipińczycy najbardziej preferują krótkie biegi – nie dłuższe niż 5 km¹⁸.

W 2012 r. w polskich miastach i na terenach wiejskich zorganizowano 2186 imprez biegowych (ryc. 2). W ich skład weszły również toruńskie zawody. W Toruniu w 2012 r., poza młodzieżowymi i szkolnymi rozgrywkami, a także mityngami lekkoatletycznymi, odbyło się 35 dużych imprez biegowych.

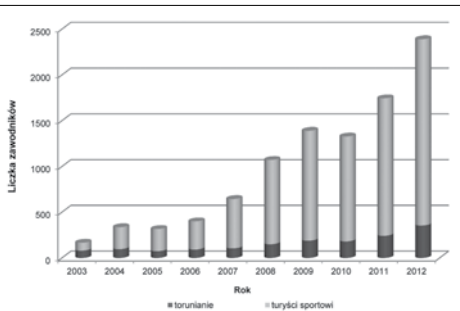
W tabeli 1 przedstawiono główne charakterystyki zawodów biegowych (ulicznych i przełajowych) odbywających się na terenie miasta. Natomiast na rycinach 6–10 zaprezentowano „wizytówki” pięciu największych (pod względem liczby uczestników) toruńskich biegów, uwzględniając statystyki frekwencji z podziałem na torunian i turystów sportowych, oraz umieszczono przykładowe zdjęcie z imprezy w 2012 r. i krótki opis.

¹⁷ I. Sowier-Kasprzyk, E. Chrzan, *Marketingowe aspekty organizacji imprez sportowych ze szczególnym uwzględnieniem promocji na przykładzie I Biegu Częstochowskiego*, [w:] J. Klisiński, *Finanse i marketing w sporcie*, Wyd. WSEiA, Bytom 2008, s. 129–136.

¹⁸ M. Goman, *Jak biegają Polacy – raport Runner's World*, „Runner's World” 2012, 8 (36), s. 42–49.

Uczestnicy X Półmaratonu św. Mikołajów

Liczba zawodników (torunian i turystów sportowych) biorących udział w Półmaratonie św. Mikołajów w latach 2003-2012

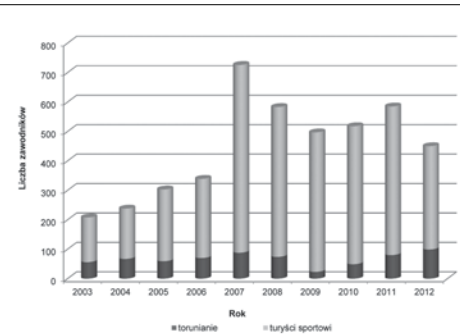
„Półmaraton św. Mikołajów” to największa i najpopularniejsza impreza biegowa w województwie kujawsko-pomorskim. Panująca świąteczna atmosfera, poczucie wspólnoty z biegaczami z racji tego samego czerwonego stroju, miejsce urodzenia Mikołaja Kopernika oraz atrakcyjny medal w kształcie dzwonka to główne powody, dla których w grudniu każdego roku w Grodzie Kopernika pojawia się kilka tysięcy turystów sportowych. W XI edycji w 2013 roku na starcie pojawiło się prawie 3,7 tys. biegających Mikołajów. Wydarzeniu towarzyszy również akcja charytatywna, podczas której odbywa się zbiórka upominków dla dzieci z toruńskich domów dziecka. Dodatkowym atutem „Półmaratonu św. Mikołajów” jest atrakcyjna przyrodniczo trasa, gdyż jej fragment prowadzi przez okazałą Osadę Leśną na Barbarce, a także różnorodność posiłków serwowanych w punktach odżywczych.

Rycina 6. Impreza biegowa „Półmaraton św. Mikołajów”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.biegmikolajow.pl> [30.04.2013].

Uczestnicy XXX „Maratonu Toruńskiego”

Liczba zawodników (torunian i turystów sportowych) biorących udział w „Maratonie Toruńskim” (dawniej „Maraton Metropolii”) w latach 2003-2012

Pierwszy „Maraton Toruński” odbył się w 1924 r., jednak nie ma zbyt wielu informacji na ten temat poza faktem, że linię mety przekroczyło zaledwie osiem spośród 10 startujących osób. Od 1983 r. wznowiono organizację imprezy na królewskim dystansie w Toruniu i jest ona nieprzerwanie kontynuowana od 30 edycji.

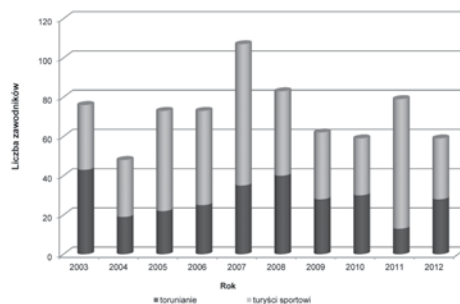
Trasa maratonu ulegała kilkakrotnie zmianom. Początkowo przebiegała z Torunia do Chełmna, a w następnym roku – z Chełmna do Torunia. Przez pierwsze lata stosowano naprzemienną kierunkowość rozgrywania imprezy. Następnie pozostawiono na kilka kolejnych edycji stały kierunek z Chełmna do Torunia. Natomiast od 1993 r. biegano dodatkowo po raz pierwszy w zawodach towarzyszących, jak półmaraton z Unisławia do Chełmna. Dopiero od 1997 r. impreza stała się pierwszym maratonem Torunia, gdyż trasa w całości przebiegała wyłącznie po toruńskich ulicach, a ponadto wydarzeniu towarzyszyły inne biegi: półmaraton, „10 km o Puchar Zdrowych Miast”, „Złota Mila dla VIP-ów”, biegi dla dzieci, a także zawody dla rolkarzy. W 2003 r. trasa uległa ponownym przekształceniom, a w późniejszym okresie przebiegała również naprzemiennie z Bydgoszczy do Torunia, stąd wymyślono nową nazwę – „Maraton Metropolii”. Od 2012 r. królewski dystans ponownie prowadził przez centrum miasta. Warto dodać, że na trasie 42,195 km w Toruniu w 1989 r. rozegrano Mistrzostwa Polski Weteranów, a także po raz pierwszy rozegrano wyścigi wózków. Podczas 12. edycji w 1994 r. bieg uzyskał rangę Mistrzostw Polski Seniorów.

Rycina 7. Impreza biegowa „Maraton Toruński”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.maratontoruński.pl> [30.04.2013].

Uczestnicy XI „Toruńskiego Top Cross Maratonu”

Liczba zawodników (torunian i turystów sportowych) biorących udział w „Toruńskim Top Cross Maratonie im. Jurka Stawskiego” w latach 2003–2012

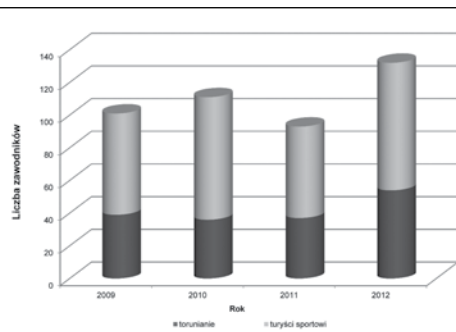
„Top Cross Maraton” to impreza biegowa mająca swój debiut w 2002 r. Natomiast od 2012 r. jest poświęcona pamięci tragicznie zmarłego Jerzego Stawskiego – znanego toruńskiego biegacza. Zawody odbywają się na trasie cyklicznego biegu przełajowego „Top Cross Torunia im. Mariana Piotrkowskiego”, a biegacze mają do pokonania 32 pełne okrążenia. Długa trasa oraz trudne warunki atmosferyczne (data imprezy zazwyczaj przypada na najbardziej upalnie dni lata) nie sprzyjają wysokiej frekwencji. Zwykle oscyluje ona w granicach 70–100 osób. Ciekawostką jest fakt, że każdy (niezależnie od przebiegniętego dystansu) otrzymuje okolicznościowy medal.

Rycina 8. Impreza biegowa „Toruński Top Cross Maraton im. Jurka Stawskiego”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.maratontoruński.pl> [30.04.2013].

Uczestnik V „Biegu Zamkowego”

Liczba zawodników (torunian i turystów sportowych) biorących udział w „Biegu Zamkowym” w latach 2009–2012

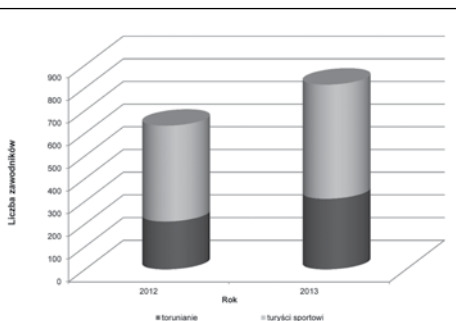
„Bieg Zamkowy” to impreza organizowana przez Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” w Toruniu, na dystansie 10 km. W 2012 r. odbyła się jubileuszowa, piąta edycja. Celem tego wydarzenia jest uczczenie wydarzeń historycznych: zdobycia i zburzenia zamku krzyżackiego, hołdu ziemi pruskiej, połączenia toruńskich miast oraz nadania Toruniowi trzech wielkich przywilejów przez króla Polski Kazimierza Jagiellończyka. Zawody mają charakter kameralny, ale cieszą się uznaniem wśród biegaczy z Torunia i okolic oraz turystów sportowych z pozostałej części województwa. Dużą atrakcją stanowi interesująca trasa, festyn historyczny, a także coroczne losowanie wielu nagród wśród wszystkich uczestników biegu. Impreza stanowi połączenie sportowego współzawodnictwa z przedsięwzięciem historyczno-edukacyjnym.

Rycina 9. Impreza biegowa „Bieg Zamkowy”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.biegzamkowy.pl> [30.04.2013].

Uczestnicy I edycji „10 km Run Toruń”

Liczba zawodników (torunian i turystów sportowych) biorących udział w „10 km Run Toruń” w latach 2012–2013

„10 km Run Toruń” to impreza, która miała swój debiut w 2012 r., a już osiągnęła duży prestiż. Jej hasło przewodnie to „Zwiedzaj ze zdrowiem!”. Przy tworzeniu trasy organizatorzy postawili sobie za cel pokazanie największych atutów turystycznych miasta. Trasa prowadzi zarówno przez „nowy Toruń”, czyli najnowocześniejszy na świecie stadion żużlowy „Motoarena im. Mariana Rosego”, jak i najsłynniejsze toruńskie zabytki, m.in. czyli

pomnik Mikołaja Kopernika, Krzywą Wieżę, Rynek Staromiejski i Rynek Nowomiejski. Dodatkowa atrakcja tego wydarzenia to wyjątkowy medal, stanowiący płaskorzeźbę gotyckich obiektów miasta. W 2013 r. każdy uczestnik, który przekroczył linię mety, otrzymał medal przedstawiający dom Kopernika.

Rycina 10. Impreza biegowa „10 km Run Toruń”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.runtorun.pl> [30.04.2013].

Badając masowe imprezy sportowe, poza zawodami biegowymi dla sympatyków aktywności fizycznej i ich kibiców organizatorzy przygotowują również inne atrakcje – tzw. imprezy towarzyszące (wydarzenia specjalne). Wśród nich dużą popularnością cieszą się zawody dla osób z niepełnosprawnością. Rywalizacja na wózkach inwalidzkich zazwyczaj odbywa się na dystansie półmaratonu lub całego maratonu. Inicjatywa takich zawodów przez wiele lat towarzyszyła „Maratonowi Toruńskiemu”, a w 2013 r. pojawiła się także podczas drugiej edycji „10 km Run Toruń”. Możliwość równoczesnej rywalizacji pozwala na integrację osób niepełnosprawnych z w pełni sprawnymi fizycznie sportowcami. Warto również wspomnieć o rzeszy kibiców, którzy działają motywująco na obie grupy zawodników.

Imprezom biegowym towarzyszą również zawody dla rolkarzy, a niekiedy rajdy rowerowe. Co ciekawe, rolkarze pokonują tę samą trasę co biegacze dwa razy krócej. Podczas znanego toruńskiego maratonu również organizowano tego typu zawody. Niemniej jednak z racji zmiany trasy (fragmenty kostki brukowej) obecnie nie kontynuuje się rywalizacji dla rolkarzy. Warto zauważyć, że inicjatywa ta stanowiła rodzaj promocji dla coraz bardziej popularnej formy spędzania czasu wolnego w dużych miastach. W celu pełnej integracji społeczności dorosłych i młodszych biegaczy organizatorzy bardzo często dodatkowo przeprowadzają zawody dla dzieci i młodzieży. Są to biegi na krótszych dystansach dla osób, które z powodu niewystarczającego wieku nie mogą wziąć udziału w biegu głównym. Stosuje się zazwyczaj kilka dystansów i wiele kategorii wiekowych, aby każdy młody zawodnik miał możliwość sprawiedliwej rywalizacji. Podczas kilku toruńskich imprez biegowych organizowane są dodatkowo zawody dla najmłodszych. Co miesiąc odbywają się biegi dziecięce – w trakcie trwania „Top Cross Torunia im. Mariana Piotrkowskiego” i „Grand Prix Torunia” oraz wiosennej i jesiennej edycji przełajowych biegów na terenie Osady Leśnej na Barbarce. Dodatkowo w 2007 r. „Stowarzyszenie Maraton Toruński” zainaugurowało oddzielną imprezę, przeznaczoną wyłącznie dla dzieci, pod nazwą „Bieg im. Jana Pawła II”. Wydarzenie to jest rokrocznie organizowane przez stowarzyszenie i cieszy się dużym zainteresowaniem wśród najmłodszych miłośników biegania.

Coraz popularniejszym sportem w Polsce okazuje się również nordic walking, czyli spacer nordycki, polegający na marszu ze specjalnymi kijkami, stanowiącymi połączenie kijków od nart biegowych i trekkingowych¹⁹. Zawody promujące tę dyscyplinę sportu stają się imprezą towarzyszącą biegom, a także są alternatywą wobec uprawiania biegania.

¹⁹ I. Sowier-Kasprzyk, E. Chrzan, *Wpływ propagowania nordic walking na rozwój produktu sportowo-rekreacyjnego*, [w:] *Marketing w sporcie i turystyce sportowej*, red. J. Klisiński, Wyd. WSEIA, Bytom 2009, s. 130.

W Toruniu podczas trzech imprez sportowych: „Grand Prix Stawek w biegach przełajowych”, dwóch edycji „Indywidualnego Biegu przez Most im. J. Piłsudskiego” i dwóch „Przełajowych Biegów Barbarkowych”, oczekując na biegnących zawodników, można spędzić aktywnie czas, maszerując z kijkami. Co więcej, w trakcie V edycji „Biegu Zamkowego” w 2012 r. zorganizowano „I Otwarte Mistrzostwa Torunia w Nordic Walking”.

Do ciekawych inicjatyw należą również biegi okazjonalne oraz na orientację. W wielu miastach w Polsce odbywają się minizawody na krótkich dystansach, mające na celu popularyzację ruchu na świeżym powietrzu oraz rozruch dla zawodników przed imprezą docelową, m.in. „Bieg Śniadaniowy”, odbywający się w przeddzień wielu krajowych maratonów. Natomiast w Toruniu wśród biegów okazjonalnych należy wyróżnić m.in. „Bieg Sylwestrowy” na terenie Osady Leśnej na Barbarce i „Bieg Noworoczny” przy Leśniczówce na Bielawach, jednak mają one charakter raczej nieformalny, towarzyski, aniżeli rywalizacji sportowej.

Wśród wydarzeń towarzyszących zawodom biegowym warto również wspomnieć o tzw. *pasta party* (poczęstunek w przeddzień imprezy docelowej, zazwyczaj makaron), które stało się kluczowym punktem programu większości imprez maratońskich. Wprowadza to pozytywną atmosferę i sprzyja zintegrowaniu środowiska biegowego. Dodatkowo, poza typowo sportowymi atrakcjami dla aktywnych turystów sportowych, a także mieszkańców, podczas zawodów biegowych odbywają się koncerty, festyny, bale i jest wiele innych występów.

Wszelkie imprezy towarzyszące pozwalają większemu gronu sympatyków aktywności fizycznej wziąć udział w wydarzeniu sportowym. Co więcej, aktywizują do zachowań prozdrowotnych w przyszłości. Ponadto dają możliwość spędzenia czasu wolnego w sposób aktywny, w gronie rodzinnym. Patrząc pod kątem turystyki, warto zauważyć, że produkt, jakim jest masowa impreza biegowa, wzbogacony w dodatkowe atrakcje, przyciągnie większą grupę zarówno aktywnych, jak i biernych turystów sportowych (kibiców) do danego miasta.

Wnioski

Popularność biegania wynika z faktu, iż stanowi ono najprostszą aktywność fizyczną, którą można uprawiać przez cały rok, na każdym terenie, bez specjalistycznego sprzętu, bez względu na cechy społeczno-demograficzne. W związku z tym na masowych biegach ulicznych każdego roku pojawia się coraz więcej miłośników sportu, a liczba dostępnych i innowacyjnych imprez biegowych stale rośnie. Co więcej, organizatorzy wydarzeń sportowych, poza biegiem głównym, przygotowują wiele innych atrakcji – tzw. wydarzenia towarzyszące (specjalne), tj. nordic walking i zawody dla rolkarzy, biegi dla osób z niepełnosprawnością i dla dzieci, *pasta party*, koncerty, festyny, bale itp. Imprezy towarzyszące pozwalają szerszemu gronu osób wziąć udział w wydarzeniu, mobilizują do zachowań prozdrowotnych, a przede wszystkim zwiększają konkurencyjność wydarzenia. Warto zauważyć, że przedsięwzięcia sportowe budują prestiż i kształtują pozytywny wizerunek miejsca²⁰, dają możliwość ukazania korzystnych zmian zachodzących w mieście.

²⁰ A.P. Lubowiecki-Vikuk, A. Basińska-Zych, *Sport and Tourism as elements of place branding. A case study on Poland*. „Journal of Tourism Challenges and Trends” 2011, IV(2), s. 33-52.

Dodatkowo generują znaczne przychody dla lokalnych przedsiębiorstw oraz wpływają na gospodarkę turystyczną. W rezultacie masowe imprezy biegowe zaczynają stanowić specyficzny rodzaj wydarzeń sportowych, a przede wszystkim nowatorski produkt na rynku usług turystycznych.

Bibliografia

1. Bieńczyk G., Łobożewicz T., *Podstawy Turystyki*, Wyd. WSE i DrukTur, Warszawa 2001.
2. Dzięgiel A., *Wpływ imprez sportowych na rozwój turystyki w Toruniu*, Praca magisterska, Wyd. UMK, Toruń 2013.
3. Galloway J., *Bieganie metodą Gallowaya*, Helion, Gliwice 2002.
4. Goman M., *Jak biegają Polacy – raport Runner's World*, „Runner's World” 2012, 8 (36).
5. Kowalski J.A., *Marka i komunikacja marketingowa w wydarzeniach sportowych*, „Zeszyty Naukowe US” 2011, nr 690, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 79.
6. Lubowiecki-Vikuk A.P., Basińska-Zych A., *Sport and Tourism as elements of place branding. A case study on Poland*. „Journal of Tourism Challenges and Trends” 2011, nr IV(2).
7. Lubowiecki-Vikuk A.P., Paczyńska-Jędrycka M., *Współczesne tendencje w rozwoju form rekreacyjnych i turystycznych*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2010.
8. Marciszewska B., *Produkt turystyczny a ekonomia doświadczeń*, C.H. Beck. Warszawa 2010.
9. Morąg M., *Maratony polskie 2011 – raport Runner's World*, „Runner's World” 2012, 1–2 (30).
10. Sowier-Kasprzyk I., Chrzan E., *Marketingowe aspekty organizacji imprez sportowych ze szczególnym uwzględnieniem promocji na przykładzie I Biegu Częstochowskiego*, [w:] J. Klisiński, *Finanse i marketing w sporcie*, Wyd. WSEiA, Bytom 2008.
11. Sowier-Kasprzyk I., Chrzan E., *Wpływ propagowania nordic walking na rozwój produktu sportowo-rekreacyjnego*, [w:] *Marketing w sporcie i turystyce sportowej*, red. J. Klisiński, Wyd. WSEiA, Bytom 2009.

Strony internetowe

1. ARC Rynek i Opinia, *Sponsoring Monitor 2012/2013*, http://www.arc.com.pl/do_biegu_gotowi_start!-40999477-pl.html [2.05.2013].
2. Błaszczak A., *Miłośnicy biegania dają zarobić*, <http://ekonomia.rp.pl/artukul/1005790-Milosnicy-biegania-daja-zarobic.html> [7.05.2013].
3. <http://www.biegmikolajow.pl> [30.04.2013].
4. <http://www.biegzamkowy.pl> [30.04.2013].
5. http://www.i.psb-biegi.com.pl/menu_statt/statystyki2012/POLMARATONY.pdf [15.01.2013].
6. <http://www.ingnycmarathon.org> [14.11.2013].
7. <http://www.orlenmarathon.pl/taxonomy/term/1> [4.05.2013].
8. <http://www.maratontorunski.pl> [30.04.2013].
9. <http://www.maratonypolskie.pl> [4.05.2013].
10. http://www.maratonypolskie.pl/mp_index.php?dzial=3&action=1&grp=13&trgr=1&bieganie [15.01.2013].
11. <http://www.runtorun.pl> [30.04.2013].

Tabela 1. Charakterystyka głównych imprez biegowych organizowanych w Toruniu

Lp.	Nazwa imprezy biegowej	Rok powstania	Organizator	Rodzaj imprezy (masowa/lokalna/cykliczna)	Dystans	Atest PZLA	Rodzaj nawierzchni
1	„Maraton Toruński”	(1924) 1983	„Stowarzyszenie Maraton Toruński”	masowa	maraton, półmaraton	tak	asfaltowa
2	„Toruński Top Cross Maraton im. Jurka Stawskiego”	2002	Ognisko Miłośników Biegania TKKF „Rekreacja” w Toruniu	lokalna/masowa	maraton	nie	leśna
3	„Półmaraton św. Mikołajów”	2003	„Stowarzyszenie Maraton Toruński”	masowa	półmaraton	nie	leśna, asfaltowa
4	„10 km Run Toruń”	2012	„Stowarzyszenie Run To Run”	masowa	10 000 m	tak	asfaltowa
5	„Bieg Zamkowy”	2008	Centrum Kultury Zamek Krzyżacki	lokalna/masowa	10 000 m	nie	leśna, asfaltowa
6	„Top Cross Torunia im. Mariana Piotrkowskiego”	1994	Ognisko Miłośników Biegania TKKF „Rekreacja” w Toruniu	cykliczna (12 edycji w ciągu roku)	6000 m	nie	leśna
7	„Grand Prix Torunia”	1990	Ognisko Miłośników Biegania TKKF „Rekreacja” w Toruniu	cykliczna (siedem edycji w ciągu roku)	7500 m	nie	leśna, asfaltowa
8	„Grand Prix Stawek w biegach przełajowych”	2012	Stowarzyszenie Na Rzecz Aktywności Społeczno-Artystycznej w Toruniu.	cykliczna (siedem edycji w ciągu roku)	7500 m	nie	asfaltowa
9	„Indywidualny Bieg przez Most im. J. Piłsudskiego”	2012	Toruński Klub Sportu Osób Niepełnosprawnych	lokalna (dwie edycje w ciągu roku)	1600 m	nie	asfaltowa
10	„Przełajowy Bieg Barbarkowy”	brak danych	Klub Maratoński UMK	lokalna (dwie edycje w ciągu roku)	10 000 m	nie	leśna

Lp.	Nazwa imprezy biegowej	Miesiąc/e odbywania się imprezy	Rok największej frekwencji	Liczba uczestników podczas najw. frekwencji	Towarzyszące biegi dla dzieci	Impreza towarzysząca	Strona internetowa biegu
1	„Maraton Toruński”	maj	2007	725	nie	zawody dla rolkarzy	http://www.maratontorunski.pl
2	„Toruński Top Cross Maraton im. Jurka Stawskiego”	lipiec	2007	107	nie	nie	brak
3	„Półmaraton św. Mikolajów”	grudzień	2012	2390	nie	nie	http://www.biegmikolajow.pl
4	„10 km Run Toruń”	kwiecień	2012	633	nie	zawody dla wózkarzy	http://www.runtorun.pl
5	„Bieg Zamkowy”	luty bądź maj	2012	132	nie	nordic walking	www.biegzamkowy.pl
6	„Top Cross Torunia im. Mariana Piotrkowskiego”	co miesiąc	brak danych	brak danych	tak	brak	http://topcross.pl.tl
7	„Grand Prix Torunia”	od marca do października	2009	88	tak	brak	brak
8	„Grand Prix Stawek w biegach przełajowych”	od czerwca do grudnia	2012	41	nie	nordic walking	http://www.biegnie.pl
9	„Indywidualny Bieg przez Most im. J. Piłsudskiego”	kwiecień, listopad	2012	102	tak	nordic walking	http://tkson.pl.tl
10	„Przełajowy Bieg Barbar-kowy”	kwiecień, październik	2012	76	tak	nordic walking	brak

Źródło: Opracowanie własne.

Streszczenie

W XXI w. na świecie zaczęto z zapałem uprawiać biegi rekreacyjne. Od 2013 r. jogging stał się najbardziej popularną aktywnością fizyczną wśród Polaków. Głównym celem artykułu jest ukazanie, że bieganie rekreacyjne, które jest nie tylko aktywnością ruchową służącą utrzymaniu właściwej kondycji fizycznej, ale także „sportem dla wszystkich”, zaczyna przybierać rangę specyficznego produktu turystyczno-sportowego – imprezy biegowej. W pracy do analizy wybrano toruńskie zawody biegowe i wydarzenia im towarzyszące, a także wykorzystano dane statystyczne dotyczące organizacji imprez biegowych w Polsce.

Słowa kluczowe: bieganie rekreacyjne, sport masowy, imprezy biegowe, wydarzenia towarzyszące, Toruń

Abstract

In the twenty-first century recreational running has been taken up and practised by people virtually on a global scale. Since 2013, jogging has become the most popular physical activity among Poles. The main aim of this article is to demonstrate that recreational running is not only a physical activity performed in order to maintain proper physical condition, but also as a „sport for everyone”, it begins to take the status of a specific tourist and sport product – a running event. In this article, running competitions in Torun and supporting events have been selected for the analysis, as well as statistical data has been used concerning the organization of running events in Poland.

Keywords: recreational running, mass sports, running events, supporting events, Torun

NOTKA O AUTORACH

Mgr Andżelika Dzięgiel, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Wydziału Nauk o Ziemi; zainteresowania naukowe: turystyka sportowa, sponsoring sportowy, marketing usług sportowo-turystycznych, marketing relacji, event marketing, organizacja imprez sportowych

Dr Adrian P. Lubowiecki-Vikuk, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Nauk o Ziemi; zainteresowania naukowe: determinanty aktywności sportowo-rekreacyjnej i turystycznej różnych środowisk społecznych (singli, dzieci, młodzieży szkolnej i akademickiej), współczesne tendencje w turystyce i rekreacji, turystyka medyczna.